

akkor van megerősítő, szelektáló szerepe, ha a viselkedés-láncolatban (pl. írástanulás) pontosan meg tudjuk mondani a hibás részmozdulatot; ha ezt nem tudjuk megtenni, a tanulót rossz érzésben hagyjuk az egész műveletet illetően, amiből veszélyes circulus viciosus-okba juthat. A szerzők felvetik, hogy több figyelmet kell fordítani a jutalmazás-büntetés szociális-szimbolikus formáira, és kerülni kell különösen a büntetés elsődleges formáit. Figyelmeztetnek azonban arra is, hogy a szociális-szimbolikus értékrend értelmezése a család névója szerint is különböző lehet.

Fontos tudnunk, hogy az iskolai munka (főleg az ismeretszerzés) a tanuló részéről *szándékos cselekvést* kíván. Ez nem következik be, ha a cselekvés lefolytatásához szükséges motiváció gyenge, vagy több egymással ellentétes motívum hat egyidejűleg, ha a cél kevésbé vonzó, vagy túlságosan távoli. A tanulás szempontjából fontos körülmény, hogy a tanulónak nagyobb mértékben kell támaszkodnia a szándékosságra, mint a felnőttnek. A megfelelő motivációt biztosítani és fejleszteni lehet, jutalmazás-büntetéssel, sikerélmény nyújtásával, a feladat átfogó rendszerbe illesztésével, reális pótcélok adásával, távoli célok szimbolikus helyettesítésével (pl. osztályozás).

A szerzők részletesen elemzik a feladat nehézségi fokának és a motiváció optimális szintjének összefüggését. Megállapítják, hogy a bonyolultabb problémák megoldása csak alacsonyabb motivációs szinten és főleg szorongásmentes állapotban várható.

Már szóltunk arról, hogy a megismerési tevékenység alapvető motívuma a kisgyermek exploráló-manipuláló hajlama. Mindennapi tapasztalat, hogy a kisgyermeket nem kell ösztönözni a megismerésre, mégis sok gyermeknek a világ dolgai iránti kíváncsisága mintha hirtelen megszűnne, mikor az iskolába kerül. A szerzők nem elemzik elég sokoldalúan ezt a problémát, de nem hagynak kétséget afelől, hogy ezért a felnőtt környezet (család és iskola) felelős. Igen élvezetes leírását adják a motivációjuk alapján megkülönböztethető tanulótípusoknak: a megoldásvariációkat kereső önálló, de távolról sem „mintagyerek”; a sokszor külső sikerre törő jó előmenetelű példás gyerekek; a büntetéssel motivált reménytelen vergődő stb. A motivációval kapcsolatos rész legfőbb pedagógiai tanulsága, hogy az egész iskolai tanítást és tanulást felszabadult légkörben, az önállóságra és a kíváncsiságra jobban alapozva kell megszervezni.

BÁTHORY ZOLTÁN

AZ UNESCO

Budapest, Tankönyvkiadó, 1967. 123. l.

Az UNESCO-ról szóló kiadvány célja, hogy az érdeklődő magyar értelmiséget megismertesse a szervezet hivatásával, szervezeti felépítésével, pénzforrásaival és funkcióival. Tekintettel arra, hogy az UNESCO funkciói közül a nevelésügy elsőbbséget kapott és maga a kiadvány pedagógiai vonatkozásokban igen gazdag, elsősorban a pedagógia szélesebb horizontja iránt érdeklődők figyelmébe ajánljuk. A magyar kiadás az UNESCO támogatásával jelen meg. (Fordította Dr. Gombóc István.)

Az UNESCO-t az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetét — közvetlenül a második világháború után alapították, miután 20 állam elfogadta az Alkotmányt. 1965 végén már 120 tagállam vett részt a munkában. Magyarország 1954 óta aktív tagja a Szervezetnek. Hazánk megbecsülését mutatja, hogy a Végrehajtó Tanács 1966 tavaszán Budapesten tartotta soron következő ülését. Ezen résztvett RENÉ MAHEU főigazgató is.

A szervezet hivatása korunk jellegzetességéből következik. A világbéke fenntartása, mint az emberiség központi problémája megköveteli a nemzetközi kapcsolatok minél szélesebb körű kiépítését és a nemzetek közötti megértés gondolatának ápolását. Ebből kiindulva a

szervezet fő célja, hogy a nevelés, a tudomány és a kultúra közvetítésével minden faji, nemi, nyelvi, vagy vallási megkülönböztetés nélkül közelebb hozza egymáshoz a nemzeteket.

Az UNESCO működéséről három szerv gondoskodik: A Közgyűlés, a Végrehajtó Tanács, és a Titkárság. A Közgyűlés által megszavazott program végrehajtásáért a Titkárság felel. A szervek személyi összeállításában fő irányelv, hogy a világ különböző kulturális szférái között lehetőleg egyenletes legyen a megoszlás. Az UNESCO szerveinek tagjai mindig saját államukat képviselik. A tagállamok nagy része állandó képviselettel is rendelkezik. Az Alkotmány előírása értelmében azonban nemzeti bizottságok létrehozását is szorgalmazzák. A Magyar UNESCO Bizottság a kulturális élet 60 kimagasló személyiségéből áll és az albizottságai révén a hazai kulturális és tudományos élet fontos tényezője.

A Titkárság négy szakterületre (több főosztállyal) a következő: nevelésügy; alap-tudományok és természettudományok; társadalomtudományok, humán-tudományok és kulturális tevékenységek; tájékoztatásügy. A nevelésügy négy főosztálya a következő: a nevelésügy fejlesztés, a pedagógiai módszerek és gyakorlat, a nevelésügy tervezése és szer-

vezése, felnőttoktatási és ifjúsági főosztály. A munka jelenlegi szakaszában elsőbbséget biztosítanak a nevelésügynek és a természet-tudományoknak, mint a fejlődés fő mozgató rugóinak.

Az UNESCO annak ellenére, hogy autonóm szervezet, mely saját programmal és szervezettel rendelkezik, lényegében az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyik szakosított intézménye. Az ENSZ és a szakosított szervezetek közötti koordináló tevékenységet a Gazdasági és Szociális Tanács végzi. Az együttműködés legfőbb formája, hogy az UNESCO végrehajtja a munkaterületre eső ENSZ határozatokat; pl. az ifjúság nemzetközi megértésre nevelése, az analfabetizmus világméretű leküzdésének módjai. A könyv egyébként szemléltető táblázatokkal mutatja be az UNESCO és az ENSZ szerteágazó és elég bonyolult szervezeti felépítését.

Az UNESCO székháza és központja Párizsban van, a Place de Fontenoy-on. A modern épületeket BRAUER, NERVI és ZEHRFUSS építészek tervezték. Az érdeklődő turisták részére magyarázatokkal kísért vezetés van az épületekben. A belépődíj 3 Fr, a pedagógusok részére azonban kedvezményt adnak.

A költségvetés felett a Közgyűlés diszponál. Ebből fedezik a beruházásokat (főleg nevelésügyi, pl. tanítók képzése), a segélyprogramokat, a szakértői kiküldetéseket és az ösztöndíjakat. Az UNESCO pénzforrásait részben a tagállamok hozzájárulásai, részben egyéb ENSZ szervezetek (a Technikai Segélyprogram és az Egyesült Nemzetek Különleges Alapja) segélyei képezik. 1963/64-ben a költségvetés mintegy 100 millió dollárra emelkedett, amiből a tagállamok hozzájárulása az összeg felénél valamivel kevesebb volt. Összehasonlítva az 1959/60. évi kb. 25 millió dolláros költségvetési összeggel, jól látható az UNESCO hatalmas méretű fejlődése és egyre növekvő jelentősége. Magyarország hozzájárulási aránya: 0,52%.

A szervezet működésének látszólagos szétzórtságát már sok bírálat érte. Valójában azonban a tevékenység sokrétűsége elkerülhetetlenül következik a tudományágak és területek sokféleségéből és a tagállamok problémáinak, erőforrásainak különbözőségeiből. Ugyanakkor a két évenként üléselőző közgyűlések egyre inkább arra törekedtek, hogy az UNESCO funkcióit pontosan meghatározzák, a valódi problémákra koncentrálják. Jelenleg 3 fő területet határolhatunk körül: 1. Nemzetközi intellektuális együttműködés; 2. Operatív munka a fejlődés szolgálatában; 3. Etikai tevékenység.

Az UNESCO „a modern civilizáció egyetemes szellemi alapjának lerakásán fáradozik” — mondotta RENÉ MAHEU főigazgató. A könyv ezt a szándékot a tájékoztatás szintjén nyújtja. Ismerteti az elért eredményeket, a ratifikált

egyezményeket, a különböző szakértői ajánlatokat és a további perspektívákat. Az intellektuális együttműködés keretében az UNESCO kezdeményezésére több nagy konferenciát hívtak össze; pl. a felnőttoktatásról, a fiatal-ság problémáiról és az analfabetizmus leküzdéséről. A tanácsadó bizottságok különféle javaslatokat dolgoztak ki a tagállamoknak (pl. a latin-amerikai alsófokú oktatás megszervezésére): A szervezet vállalja a szellemi tájékoztatás feladatát, bibliográfiák összeállítását, a tagállamok kutatási eredményeinek publikálását (az UNESCO önálló kutatásokat nem végez). Évente számos kiadványa jelenik meg, pl. Nevelésügyi Nemzetközi Évkönyv, kiadvány a televízió oktatási felhasználásáról stb. A könyv részletesen ismerteti a nemzetközi óceánográfiai együttműködést.

Az operatív munka aktualitását húzza alá az a tény, hogy a jelenlegi 120 tagállam 2/3-a még nem eléggé fejlett. Az emberi tényezők fontosságának felismerése a haladásban, az általános jólét megteremtésében, a nevelésügyet az UNESCO tevékenységének központjába helyezte. Kezdeti eredmények máris mutatkoznak: Több állam — az UNESCO javaslatára — ma már nemzeti költségvetésének 15—25%-át fordítja nevelésügyre, napjainkban a Föld összes lakosát számításba véve az iskoláztatás növekedésének üteme először haladta meg a népszaporulatét. További, már folyamatban levő lényeges feladatok: a pedagógusképzés — illetve továbbképzés — megszervezése (Afrikában pl. 20 ilyen intézmény működésébe ad az UNESCO anyagi és elvi segítséget), az új gazdaságos módszerek (audiovizuális eszközök, oktatási programok) terjesztése, az iskolaépítés elvi és gyakorlati kérdéseinek tisztázása, a nevelés szervezése (Párizsban felállították a Nemzetközi Nevelésügyi Tervezési Intézetet, több regionális központ és csoport is működik már). Központi feladata az UNESCO-nak az írástudatlanság elleni küzdelem. „Jelenleg 700 millió ember, azaz a világ felnőtt lakosságának majdnem a fele analfabéta...” Ennek a problémának a megoldására egy világméretű kampány előkészületei folynak. Ebben a témakörben részletesen ismerteti a könyv az alapfokú oktatás fejlesztését Latin-Amerikában és egy műszaki főiskola létesítését Rabatban (Marokkó).

„Az UNESCO hivatása elsősorban etikai jellegű. Az a legfőbb célja, hogy az emberek gondolatvilágát befolyásolja a türelem, az együttműködés, az emberi jogok tisztelete és a béke irányában” — mondotta RENÉ MAHEU. Ezt a feladatot nem végezheti úgy, ahogy a vallások és az ideológiák teszik, de erősítheti a nemzetközi megértést és terjesztheti az univerzalitás szellemét.

Az UNESCO létrehozta az ún. asszociált iskolák hálózatát. Ezekben az iskolákban részben

tantervi feladatként, részben ezen kívül — levelezés, gyűjtemények, kiállítások, viták stb. — fokozott jelentőséget kap a nemzetközi problémák, az emberi jogok, a külföldi országok helyzetének, az ENSZ szervezetének és funkcióinak ismertetése. Jelenleg már 43 ország kb. 300 oktatási intézménye vesz részt ebben a tevékenységben. Hazánkban 14 középiskola és 1 főiskola tartozik az UNESCO-hoz tartozó asszociált iskolák hálózatába.

Az UNESCO etikai hivatásának megfelelően elvi síkon harcol a nevelésügyben mutatkozó diszkrimináció, a faji előítéletek és mítoszok ellen, a külföldi tanulási szabadságáért és a műveltség terjesztéséért. Világhírű antropológusok, genetikusok, szociológusok és néprajztudósok foglalkoznak — az UNESCO felkérésére — a faji kérdéssel. Ismételtlen igazolt megállapításaik szerint, nincs olyan diszciplína, amely a fajelmélet számára akár csak a leggyengébb érvet is szolgáltatná. (A fajelmélet ideológusai ugyanis „tudományos” érvekkel dolgoznak.)

A 10 éves terv — ún. Kelet—Nyugat Főterv — keretében foglalkozott az UNESCO a különböző kulturális hagyományokkal rendel-

kező népek közötti kölcsönös megbékélés légkörének kialakításával. Ez a nagyszabású akció előmozdította orientalista és afrikanisztikai intézetek létrehozását, szakemberek cseréjét és az ismeretterjesztés legkülönbözőbb módszereit. Iskolai vonatkozásban tanterv- és tankönyvkiegészítésekre került sor. Több találkozón megvizsgálták a szakemberek, hogy milyen terjedelemben és mélységben mutatják be a különböző kultúrterületek tankönyvei egymás történelmét, gazdaságát és életét. (Elsősorban a földrajz-könyveket vizsgálták.) A tankönyvek szerkesztői és kiadói számára regionális dokumentációs központokat hoztak létre. A tantervi módosítások kísérleti kipróbálására felhasználják az asszociált iskolákat.

Az UNESCO-ról szóló könyv végül felsorolja a folyamatban levő munkákat, ismerteti a szervezet és a nagyközönség kapcsolatát, az Alkotmány szövegét (az 1948: XL. törvénycikk törvénycink közé iktatta), az Unesco nemzeti bizottságait, az eddigi főigazgatókat, a tagállamok költségvetési hozzájárulását, és egyéb tájékoztató adatokat is nyújt.

BÁTHORY ZOLTÁN

AZ UNESCO HAMBURGI INTÉZETÉNEK SZEMINÁRIUMA

Az Unesco hamburgi pedagógiai intézete (UNESCO Institute for Education) az alábbi tájékoztató közlésére kérte meg pedagógiai folyóiratainkat:

Az Unesco hamburgi pedagógiai intézetének gondozásában 1968. július 29-től augusztus 23-ig Svédországban, a Stockholm melletti Skepparholmen-ben szemináriumot rendeznek a neveléstudományi kutatásban már tapasztalatokkal rendelkező tudományos munkatársak számára. A szemináriumot az Unesco, a svéd társadalomtudományi kutatási tanács, a nyugatnémet Volkswagen-alapítvány és az amerikai Ford-alapítvány segíti anyagilag.

A szeminárium a következő főbb területekre tér ki:

Kutatási metodológia (a vizsgálat céljának meghatározása, statisztikai módszerek, tesztek és feladatlapok szerkesztése, megfigyelési technikák).

Tantervi kutatások (a tanítási cél megállapítása, differenciált tantervek készítése és értékelése).

A pedagógus magatartásának, munkája eredményességének, az osztály légkörének tanulmányozása.

A megismerésben és gondolkodásban tett előrehaladás értékelése, a tanításnak az előrehaladáshoz való igazítása.

A motiváció az iskolai tanulásban.

A második nyelv tanulása és a kétnyelvűség.

A szemináriumi foglalkozásokat nemzetközi tekintélynek örvendő svéd, amerikai és angol szakemberek vezetik. A szeminárium nyelve az angol.

Jelentkezés: A jelentkezést a következő címre kell beküldeni: Mr. T. N. Postlethwaite, UNESCO Institute for Education, 2000 Hamburg 13, Feldbrunnenstrasse 70. *Jelentkezési határidő: 1968. január 12.*

A legalább három, de inkább hat másolatban elkészített beadványban a következő adatokra kell kitérni: 1. Név, cím, egyetemi tanulmányok, fokozatok; 2. Hivatali beosztások, időpontokkal; 3. Eddigi és jelenlegi kutatásainak rövid jellemzése, ha lehet egyes publikációk mellékelése; 4. Annak megjelölése, hogy a szeminárium melyik tárgyköre érdekli; 5. Ha doktorátusát most készíti elő, annak rövid ismertetése; 6. Két személy ajánlása, az ajánlásban annak is benne kell lennie, hogy a pályázó tud annyira angolul, hogy a szemináriumon hasznosan vehet részt.